

Transformacja osobowa a zdrowie psychiczne

Zaburzenia psychiczne nie stanowią jedynie przejawu negatywnego doświadczenia deficytu lub zaniku istotnych psychospołecznych funkcji i możliwości pacjenta. Są bowiem często wyrazem jego indywidualnej postawy wobec sytuacji kryzysowej, niepewności i zagrożenia. Konkretna relacja wobec choroby jest w znacznej mierze uwarunkowana jednostkowym doświadczeniem osoby w kryzysie, ale również przez czynniki społeczno-kulturowe. Choroba odsłania pewne wymiary ludzkiej natury, które są niewidoczne w zdrowiu i dobrostanie. Przede wszystkim cierpienie psychiczne jest przejawem podatności na zranienie [vulnerability], które z kolei jest efektem ludzkiego zaangażowania i troski o siebie i innych oraz wynika z ograniczonych możliwości panowania i przewidywania skutków ludzkiej aktywności. Chorobowa transformacja ukazana w perspektywie fenomenologicznej ujawnia swoistą dynamikę i rodzaj przebiegu, który mimo że jest wyjątkowy i niepowtarzalny wpisuje się w określoną typologię odzwierciedlającą spektra zaburzeń psychicznych: schizofrenicznych, depresyjnych, zaburzeń osobowości i nerwicowych. Każdy rodzaj takiej transformacji ukazuje charakterystyczny wymiar ludzkiej tożsamości, który w „normalnych” warunkach pozostaje w ukryciu. W odniesieniu do transformacji przejawia się to w postaci nie tyle radykalnej zmiany chorobowej, która jest prostą ekspresją zaburzeń (klinicznych symptomów), co w sposobie radzenia sobie z kryzysową sytuacją. Efekty tej zmiany można opisywać w odniesieniu do jednostkowej jaźni, na poziomie doświadczania przez nią cielesności, jak też w relacji jednostki z innymi i społecznej adaptacji.

Celem wystąpienia jest przedstawienie zaburzeń psychicznych jako pewnego rodzaju transformacji ludzkiego doświadczenia oraz znalezienie odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu psychopatologia daje się opisać w kategoriach zmiany życiowego doświadczenia, które ma swoją dynamikę i strukturę oraz ujawnia istotne wymiary ludzkiej egzystencji. Zmiana życiowego doświadczenia będzie opisana tutaj z perspektywy fenomenologicznej psychopatologii i hermeneutycznej interpretacji przy jednoczesnym uwzględnieniu antropologicznej złożoności i antynomiczności ludzkiego doświadczenia. Zaburzenie psychiczne jawi się w świetle tej antropologii pod postacią ludzkiej kruchłości i podatności na zranienie. Choroba psychiczna ukazuje się nie tylko jako deficyt istotnych funkcji i brak możliwości adaptacji, lecz jako źródłowa zmiana struktury doświadczenia, która z jednej strony posiada swoją dynamikę, z drugiej zaś ujawnia złożoność oraz skończoność ludzkiej egzystencji. Doświadczenie chorobowe zostanie naświetlone w kontekście kilku idei: ekscentrycznej pozycjonalności H. Plessnera, sytuacji granicznej K. Jaspersa, koncepcji podmiotowości P. Ricoeura oraz w ramach klasycznej opozycji: zdrowie/choroba, autentyczne/nieautentyczne, swojskie/obce. Na przykładzie wybranych form psychopatologii (depresja, schizofrenia, zaburzenie osobowości) zostaną opisane konsekwencje zmiany struktury doświadczenia chorobowego jako doświadczenia transformacyjnego [transformative experience].